

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Schuitendiep 84

Status: BBP.

Periode: veldwerk 26-10-2006

Onderzocht door: T. Tel en F. van der Waard (veldwerk); H. Wierts (archiefonderzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: februari 2007

Opmerkingen

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen. De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoossier van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/STRUCTUUR

Schuitendiep 84 staat aan de oostzijde van het Schuitendiep op de hoek met de smalle Pluimerstraat. Het is een vrij breed kort diep pand (ca. 7,8 x 11,4 m) van twee bouwlagen met een steil schilddak. Dit is in feite het voorhuis. Daarachter ligt een eenlaags achterhuis met een steil zadeldak. Het achterhuis is Pluimerstraat 1 (zie rapport J. van der Hoeve 22-12-2004.)

Het voorhuis heeft links een smal straatje (de Pluimerstraat) en rechts een smalle drup. Het achterhuis heeft aan de rechterzijde een smal steegje dat nog 2,5 meter doorloopt langs de zuidzijde van het voorhuis.

BOUWGESCHIEDENIS

Het voorhuis is vermoedelijk in de vroege 17de eeuw gebouwd als tweelaags huis met steil zadeldak. Het voorste deel is niet onderkelderd. De achterste helft was onderkelderd. De kelder stak voor een gedeelte boven het maaiveld uit. Daarboven bevond zich een opkamer.

Rechts naast de achterkamer liep een smalle gang. De voorkamer had in linkermuur een stookplaats en de opkamer in de achtermuur. De vloer van de verdieping lag boven de opkamer iets hoger omdat de balklaag daar iets verspringt. De verdieping had vooraan een kloostervenster.

Het achterhuis was een eenlaags huis met steil zadeldak. De kapconstructie bestaat uit een naaldhouten sporenkap van halfhoutse boompjes.

Deze situatie kan men op de kaart van Haubois van 1643 waarnemen. Haubois suggereert dakkapellen aan de bebouwing aan de Pluimerstraat.

Op het kadastrale minuutplan van omstreeks 1830 had het pand al de huidige omtrek.

Vermoedelijk kreeg het pand in de 19de eeuw een lijstgevel.

In 1937 werd een tekening van het pand gemaakt. Het huis had toen op de begane grond vooraan twee ruimten naast elkaar die als winkel dienden. De linkerruimte had bedsteden tegen de achterwand. De vroegere aanwezigheid verklaart mogelijk de dichtgezette opening naast de deur. Wellicht heeft hier een venster gezeten om de ruimte met bedsteden te kunnen ventileren. Achter deze ruimte bevond zich een dwarse steektrap naar de verdieping die vanuit een zijdeur toegankelijk was. Daarachter bevond zich de opkamer met de kelder eronder. Naast de opkamer was een smalle gang nog aanwezig die toegang gaf tot het achterhuis. Overigens was er ook aan de rechterzijde een trap in het midden van het huis. Deze trap kan best ongeveer op de oorspronkelijke plaats zitten. De dwarse trap die vanuit de zijdeur toegankelijk was zou secundair kunnen zijn. Bij de verbouwing van 1937 werd in het rechter gedeelte van de begane grond van de voorgevel een winkelpui aangebracht. In de loop der tijden is de kelder verdwenen en is de balklaag boven de opkamer verlaagd waarbij ook de vensters verlaagd werden.

Recentelijk is het huis grondig gemoderniseerd waarbij alle vensters geheel vernieuwd werden.

BESCHRIJVING

Gevels

voorgevel

De voorgevel is een gepleisterde lijstgevel van twee bouwlagen en vier traveeën breed. De blokpleister is recent vernieuwd.

De begane grondpui is recent vernieuwd. De geheel vernieuwde deur zit in de derde travee van links, op de plek waar die volgens de tekeningen van 1937 ook zat. De vensters zijn alle tot de grond toe doorgetrokken maar zitten nog wel op de oude plek. In de muurdammen kan derhalve nog oorspronkelijk muurwerk zitten.

De verdieping heeft vier geheel vernieuwde H-vensters.

De gevel wordt afgesloten door een eenvoudige kroonlijst. Daarboven zit een recent vernieuwde dakkapel.

zijgevels

De linker noordelijke zijgevel is een gemetselde tweelaagse langsgewel met een tienlagenmaat van 71-72 cm; steenmaat 27/27,1/27,3/27,7/27,8/28 x 13.4/13,4/13,5/13,6 x 6 cm. De rode stenen zijn in slordig kruisverband gemetseld. De rechter zuidelijke zijgevel heeft een vijflagenmaat 39 cm (achteraan op de verdieping) dat een tienlagenmaat van 78 cm oplevert,

Ook het achterhuis heeft vergelijkbare steenmaten en heeft het eigenaardige verschil tussen de noord- en de zuidgevel.

De linker (zuidelijke) zijgevel

Aan de linkerzijgevel kan afgelezen worden dat het huis oorspronkelijk in het achterste gedeelte een onderkelderde opkamer had en dat het voorste gedeelte niet onderkelderd was.

De voorste helft van de begane grond van de linkerzijgevel heeft geen vensters; in het midden bevindt zich een zijdeur en daarachter twee vensters.

In het voorste gedeelte van de gevel heeft blijkens beroete stenen een haardpartij in de voorkamer zowel op de begane grond als op de verdieping gezeten. Het metselwerk van de verdieping is hier met oude stenen opnieuw ingeboet. De vernieuwde deur heeft een bovenlicht en een vernieuwde deuromlijsting. Rechts van de deur is ter hoogte van het bovenlicht een dichtzetting met een tienlagenmaat van 59 cm. De gevel laat zien dat achteraan (blijkens twee dichtzettingen van keldervensters) een half boven het maaiveld uitstekende kelder is geweest. Daarboven zat een opkamer. De ankers van de balklaag boven het voorste stuk zitten nu iets (3 lagen) hoger dan die boven de opkamer. Oorspronkelijk heeft de balklaag boven de opkamer hoger gezeten dan de ankers boven het voorste stuk.

In de zijgevel zit een sieranker dat mogelijk oorspronkelijk in de voorgevel heeft gezeten.

In de loop der tijden is de kelder gesloopt zodat het niveau van de achterkamer gelijkstraats kwam te liggen. Daarmee heeft men de balklaag boven de opkamer laten zakken. Het bovenste gedeelte van de vensters werd dichtgezet. De rollagen daarboven zijn nog aanwezig.

De ankers zitten vooral boven de achterkamer ver uit elkaar. De ankers boven de verdieping duiden op een enkelvoudige balklaag.

Op de verdieping van de linkerzijgevel bevindt zich in het eerste balkvak een dichtgezet kloostervenster met zandstenen boven-, tussen- en onderdorpel. De luikspinning van het onderste venster en twee zandstenen duimsteentjes kunnen nog gezien worden. Bij de vensterkanten zijn klezoren in de koppenlagen aangebracht.

Het derde vak is beroet en in het vierde vak zitten een vierkante dichtzetting van een kleine opening. In het vijfde en zesde vak zit een vernieuwd venster (links naast dit venster is een rollaag die mogelijk behoort bij een vroegere opening) en in het een na laatste vak ook..Alle kozijnen zijn recent vernieuwd. Er zitten geen rollagen boven de vensters.

De beëindiging van het metselwerk bij de hoek met de achtergevel is zeer vreemd. Veel lagen eindigen op kwartstenen. Bij de verdieping zitten plavuizen die aan de achtergevelzijde zijn aangebracht. De betekenis hiervan is niet duidelijk.

Plattegrond per bouwlaag.

De begane grond vormt voornamelijk één grote ruimte die als kantoor in gebruik is. Deze is geheel van voorzetwanden en verlaagde plafonds voorzien. In het midden van de linkerzijde is een recente trapkoker afgescheiden die via de zijdeur bereikt kan worden. In 1937 was hier een houten steektrap naar de verdieping.

Vroeger heeft de gang rechts van de opkamer gezeten.

ACHTERHUIS (DIT MOET NAAR JAN's gedeelte van PLUIMERSTRAAT 1

Kapconstructie (achterhuis Pluimerstraat 1)

Het achterhuis heeft een sporenkap met een lage borstwering. De naaldhouten sporen zijn deels behouwen (70-73 spoordikte 11cm) Het gaat om halve of driekwart bomen waarvan één zijde bedisseld is. Dit is steeds de zijde die niet de constructiezijde is. De sporen zijn bovenin halfhouts gekeept. De haanhouten zijn aan de sporen gekeept en gespijkerd.

De meeste haanhouten zijn verdwenen en op iets lager niveau dan oorspronkelijk zijn nieuwe haanhouten aangebracht. Er is nog één oorspronkelijk haanhout bewaard gebleven.

Er zijn 14 sporen die steeds het haanhout aan de oostzijde hebben gehad. De oostzijde was derhalve de constructiezijde. Het meest oostelijke spoor staat thans in de recent vernieuwde of toegevoegde binnenschil van de scheidingsmuur.

De sporenparen hebben gezaagde telmerken. Per paar hebben alle onderdelen hetzelfde merk, maar de sporenparen staan niet opeenvolgend volgens de nummering.

WAARDEBEPALING

Schuitendiep 84 heeft stedenbouwkundig hoge monumentwaarde als 17de-eeuws casco op een bouwblok met 17de-eeuwse percelering en bouws substantie die vrij goed intact zijn gebleven Hier dienen ook de hoekligging op Pluimerstraat en de drup aan de rechterzijde genoemd te worden, evenals het smalle steegje aan de rechterzijde dat tot aan de achterste deel van de zijkant van het voorhuis komt.

Het volume met zijn steile dakvorm heeft hoge monumentwaarde omdat het de vorm van een 17de-eeuws diep huis redelijk heeft bewaard, waarbij het voorschild een latere vorm weerspiegelt.

De voorgevel heeft positieve monumentwaarde als 19de-eeuwse lijstgevel die past in de historische gevelwand aan het Schuitendiep. De latere ingrepen doen afbreuk aan de waarde. De zijgevel heeft hoge monumentwaarde als belangrijke in aanleg vroeg-17de-eeuwse zijgevel waaraan de bouwgeschiedenis afgelezen kan worden. Als belangrijk detail kan hier een dichtgezet kloostervenster met zandstenen boven-, tussen- en onderdorpel genoemd worden.

Wat betreft het casco zijn de 17de-eeuwse zijmuren van hoge monumentwaarde. Vermoedelijk dateren ook de balklagen en kapconstructie uit die tijd en hebben dan ook belangrijke waarde. NB KAP en verdieping nog NIET bezocht.

Er is weinig historisch interieur bewaard gebleven. (MOGELIJK WEL OP VERDIEPING?)

AANBEVELINGEN

De balklagen en de kapconstructie moeten bouwhistorisch nader bekeken worden evenals de zijmuren als die bij een verbouwing in het zicht komen.